

ОПТИМІЗАЦІЯ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 1 КЛАСУ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

канд. пед. наук, старший науковий співробітник

Шевчук Лариса Миколаївна

Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Досконале володіння українською мовою є життєво необхідним для усіх громадян України, адже державна мова – це засіб спілкування, пошуку інформації, здобуття освіти та самоосвіти, підвищення конкурентоспроможності працівника на ринку праці, самореалізації тощо.

Водночас варто зазначити, що вивчення другої мови позитивно впливає на розвиток особистості, можливості її організму. Учені виявили такий феномен: під час засвоєння мови людині важче думати, що, у свою чергу, впливає на її мозок. Гебрієл Вайнер пише: «Вивчаючи мову, ви постійно покращуєте пам'ять, набуваючи здатність запам'ятовувати інформацію швидше і легше. Ви краще впораєтеся із багатьма задачами одночасно. Двомовні люди можуть краще зосереджуватися на задачі, не відволікаючись на сторонні речі. Вони більш винахідливі. Це більш творчі люди. Двомовні студенти показують кращі результати у стандартних екзаменах з математики, рідної мови та інших предметів.» [1, с. 229] Та найцінніший здобуток, що дає володіння ще однією мовою – це знайомство з новими людьми, з новою культурою.

Італійський кардинал Джузеппе Меццофанті знав тридцять вісім мов та п'ятдесят їх діалектів. Бельгієць Йохан Вандевалле знає тридцять шість мов. Угорка перекладачка Като Ломб самостійно вивчила шістнадцять мов. Іван Франко перекладав із чотирнадцяти мов. Леся Українка вільно володіла українською, російською, польською, болгарською, німецькою, французькою та італійською мовами, добре знала латинську мову, здійснювала переклад із

давньогрецької, німецької, англійської, французької, італійської та польської мов, почала вивчати іспанську мову.

Отже, приклад поліглотів надихає. Утім, на жаль, вивчати мову не просто і не легко. Вивчення мови – це складний, кропіткий і захоплюючий процес. Розпочинати та систематично здійснювати відповідну діяльність для оволодіння державною мовою слід у початковій школі. Особливої уваги, на нашу думку, потребує словникова робота.

Для оптимального здійснення словникової роботи під час вивчення української мови у 1 класі ЗЗСО з навчанням мов національних меншин вважаємо доцільним врахування сутності такого поняття як «лексична компетентність». Вітчизняні науковці трактують його таким чином:

- «здатність ідентифікувати під час читання і слухання та нормативно продукувати лексичні одиниці в усному і писемному спілкуванні відповідно до тем, окреслених навчальною програмою, у межах зазначеного мовного матеріалу» [11, с.17];
- «здатність особистості швидко і якісно, на рівні програми оперувати не словами, а семантичними полями, зі складу яких людина обирає потрібне слово, словосполучення, щоб із можливою точністю висловити свою думку в мовленні, спілкуванні, з опорою на граматичну структуру мови (макроструктуру мови)» [12, с. 40].

В освітньому процесі сучасної початкової школи України використовують підручники з української мови для 1 класу ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин «Українська мова» для закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською, румунською та російською мовами 2018 року видання [5; 6; 7; 8; 9; 10]. Автори підручників пропонують різноманітні вправи і завдання для словникової роботи. Зокрема, це формулювання відповідей на запитання «Що це?» (супроводжується розглядом малюнка або малюнків), визначення змін щодо наявності предметів, впізнавання малюнка за описом, ознайомлення із різними формами слова, розігрування діалогів та казок за ролями, розповіді на зазначену тему,

сприймання на слух різноманітних текстів, заучування напам'ять невеликих віршованих текстів тощо. У перелічених підручниках знаходимо предметні і сюжетні малюнки, використовуючи які вчитель може пояснити значення слова, проілюструвати використання слова у реченні, тексті. Наприкінці підручників вміщено словнички із перекладом слів української мови на рідну.

Тобто, автори підручників «Українська мова» для 1 класу ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин намагаються по-різному допомогти учням у засвоєнні нових слів, однак можливості підручника мають свої межі, що мотивує використання додаткових завдань і вправ. Зважаючи на те, що словникову роботу школярів доцільно здійснювати на засадах компетентнісного підходу (що визначає необхідний орієнтир, – вільне володіння українською мовою) радимо наступне:

- збільшити частку дієслів, прикметників, прийменників; під час вивчення іменників, дієслів, прикметників додати більше форм слів;
- для того щоб дітям стало легше запам'ятовувати слова (і слова швидше потрапляли із пасивного словника в активний) використовувати більше невеликих за обсягом цікавих казок та оповідань, скоромовок, лічилок, загадок; будувати не лише фрази, а й речення; використовувати більше дидактичних ігор; складати невеличкі розповіді про епізоди із життя дитини; створювати інсценізації, що передбачають спілкування з оточуючими вирішення проблем, аналогічне до того, що відбувається у житті дитини; використовувати коментоване розфарбовування, малювання, ліплення, створення аплікації (дитина виконує дію у коментує); реалізація проектів (наприклад, проект «Супермаркет», під час якого кожна група дітей отримує окреме завдання: зліпити овочі, фрукти, намалювати і вирізати одяг тощо);
- періодично здійснювати повторення вивчених під час минулих уроків слів.

Список використаних джерел:

1. Вайнер Г. Революционный метод быстрого изучения любого иностранного языка. Харьков : Книжный клуб «Клуб Семейного Досуга» ; Белгород : ООО «Книжный клуб «Клуб Семейного Досуга», 2016. 400 с.

2. Бессонов А., Рубан М. Как учить иностранные языки? Разговорный уровень за девять половиной недель. К. : «Агенство ІРІО», 2019 с.150 с.
3. 12 фактів із життя Лесі Українки: між поезією і драмою. URL: <https://www.facebook.com/ualeadershipacademy/posts/1811554562499449/> (дата звернення 23.07.2019).
4. Эрард М. Феномен полиглотов. Альпина Бизнес Букс; Москва; 2012. URL: <https://www.rulit.me/books/fenomen-poliglотов-read-283854-1.html> (дата звернення 19.07.2019).
5. Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. російською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Харків : Вид-во «Ранок», 2018. Ч.1. 112 с.
6. Коваленко О.М., Тельпуховська Ю.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. російською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Харків : Вид-во «Ранок», 2018. Ч.2. 112 с.
7. Палій Н.Т., Одинак М.М., Істратій М.Л. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румунською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. Ч.1. 128 с.
8. Палій Н.Т., Одинак М.М., Істратій М.Л. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. румунською мовою (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Київ : УОВЦ «Оріон», 2018. Ч.2. 128 с.
9. Петрук О.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов. (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Львів : Світ, 2018. Ч.1. 96 с.
10. Петрук О.М. Українська мова : підруч. для 1кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов. (у 2-х частинах з аудіосупроводом). Львів : Світ, 2018. Ч.2. 88 с.
11. Редько В.Г., Полонська Т.К., Пасічник О.С., Басай Н.П. Концепція компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи / за наук. ред. В. Г. Редька. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 36 с.
12. Сіранчук Н. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови. Дис. докт. пед. наук. Рівне. 2018. 428 с.